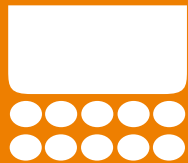

RIKSTEATERN

riksteatern.se/bojochdenarge

LÄRARHANDLEDNING

BOJ OCH DEN ARGE

OM LÄRARHANDLEDNINGEN

Denna handledning ger olika ingångar in i ett samtal om barnens upplevelser av uppsättningen. Här finns texter om upphovspersonerna till pjäsen och dess litterära förlaga, en resumé av föreställningen och uppslag på hur klassen kan komma igång med samtal om pjäsen. Handledningen avslutas med information från BRIS om hur barn och vuxna kan få stöd från organisationen och råd till vuxna som misstänker att ett barn far illa.

Kloka tankar om hur teaterupplevelser kan bearbetas i skolan finns i skriften *"Att öppna nya världar"* av Karin Helander, professor i Teatervetenskap och föreståndare för Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet. En del finns med i denna handledning, och skriften i sin helhet kan beställas på Riksteaterns hemsida: <http://skolscenen.riksteatern.se/attoppnanyavarldar>.

Samtalet efter en föreställning är, precis som den kvalitativa teatern och dansen, en resa ut i okänd mark där frågorna är viktigare än svaren. I samtal öppnas möjligheter att möta tankar, känslor och sammanhang som vidgar våra referensramar och ger oss nya erfarenheter. Att samtala och diskutera är ett sätt att formulera och pröva antaganden, reflektera över erfarenheter och kritiskt granska olika påståenden och förhållanden.

www.riksteatern.se/bojochdenarge

VÄLKOMNA!

Katrin Ylander, Projektledare kommunikation, Riksteatern

© Riksteatern 2013

RESUMÉ

Boj och den Arge – en sammanfattning av pjäsen

Pojken Boj är hemma i sin lägenhet där han bor med sin mamma och sin pappa. Han leker med sitt flygplan och sin nalle. Han är glad. Allt är lugnt och stilla. Pappa snickrar i ett rum intill. Mamma skrattar. Medan mamma och Boj sätter sig och tittar i ett fotoalbum med bilder från när Boj var mindre, förändras plötsligt ljuden från pappas snickrande. Bojs mamma blir nervös av ljuden och kikar oroligt bortåt det rum där pappa befinner sig. Boj reagerar inte särskilt mycket på ljuden, utan är uppfylld av att titta på bilderna. Boj tänker på sin pappa, hur han är när han är glad. Pappan, med sina stora röda händer, kommer in i rummet. Han visslar, och är glad. Men så försvinner han bort. Det skramlar till. Och plötsligt blir Boj orolig, som mamman, lyssnar efter ljud i lägenheten, och undrar över varför det blivit så tyst? Boj frågar sin mamma var pappan är, om han är trött eller sur? Mamman hyssjar honom. Så frågar Boj lågt, om pappan är arg? Då ropar pappan argt, att han inte är det! Och plötsligt förändras stämningen i lägenheten. Pappans röst får hårda kanter. Något växer fram inom pappan. Den Arge börjar ta över pappans kropp. Nu säger pappan mycket argt att han inte är arg. Och att de inte ska säga att han är arg, om han inte är det! Bojs hjärta börjar rusa och hans ben börjar darra, när pappan andas tungt och jämrar sig. Han frågar mamman om det är något han gjort, eller sagt. Om pappan är Den Arge? Men pappan svarar argt att han inte är det.

Boj är rädd för den Arge. När Den Arge kommer skakar hela huset. När han är där kan hans mamma inte krama honom. När han är där, måste Boj gömma sig. Mamman säger att pappa måste arbeta. Att han inte vill bli störd. Boj känner att det nog är hans fel ändå att Den Arge kommit. Mamman ropar åt Boj att stanna på sitt rum. Pappan har blivit argare ändå. Nu är Den Arge där helt och hållet. I pappans ansikte,

överallt. Pappan sliter tag i mamman, skakar henne, far omkring med henne, dunkar med hennes huvud. Mamman ropar igen till Boj att han ska gå in på sitt rum. Dockspelarna ropar stopp! Och undrar över vad det är som händer? Om det är så här det brukar gå till hemma hos Boj? Och att det nog faktiskt är så här rätt ofta. De frågar varandra vad Boj brukar göra då, för att slippa höra och se. De kommer fram till att han leker. Till exempel med grannens hund. Hunden kommer in, och Boj leker med den. Så försvinner hunden, och Boj är tillbaka i lägenheten. Nu är det synd om pappa. Den Arge har försvunnit. Man kan se märken efter honom i lägenheten. Ett märke i väggen. Mamman är som en trasig fjärl, som ligger på marken, med trasiga vingar. Boj försöker trösta. Pappan ligger i en hög på golvet och har ont i sina händer. Boj försöker lindra dem och tröstar pappan. Pappan lovar att han ska vara snäll och att nu ska allt bli bra. Det är tyst i lägenheten. Inte ett ljud. Boj lyssnar. Och det darrar i hans ben. Han står inte ut att vara kvar inne, han vill gå ut! Mamman kan inte följa med, hon måste sköta om pappan. Hon påminner Boj om att det här med pappan som blir arg är deras lilla hemlighet. Att de ska hålla ihop. För pappa är snäll och tar hand om henne och Boj.

Allt är som vanligt igen. Det är en bra dag. Pappa är glad och Boj leker. Pappa är snäll som äpplen, som godis och presenter. Pappa vill att Boj ska komma och kramas. Men Boj vill inte. Han längtar ut och har svårt att andas. Han vill träffa grannens hund. Så går han ut. När han kommit ut möter han en tant. Hon frågar honom om allt är bra med honom? Hon säger att vinden försöker säga något åt honom, att fåglarna pratar med honom. Till slut säger hon åt honom att skriva ett brev. Hon säger inte till vem, men hon uppmanar honom att skriva. Och det gör Boj. Han skriver ett brev. Till kungen. Där han berättar att hans pappa slår. Och att han undrar om det är hans fel?

Det är en ny dag igen. En dag med knock på dörren. Någon kommer på besök hos Boj. Det är kungen! Kungen säger att han fått Bojs brev. Att det var bra skrivet, och att det inte är Bojs fel. Att pappan ska bo hos honom, tills allt det arga inom honom är borta. Pappan ber Boj om ursäkt, och säger också att det inte var Bojs fel. Så blir det en ny dag igen. En bra dag. När mamma är glad. Och Boj är glad. Och pappa är hos Kungen. När Boj hälsar på sin pappa, säger pappan att det var bra gjort av Boj.

Ninna Tersman, Dramaturg

SAMTAL MED REGISSÖR SVEN WAGELIN-CHALLIS

Varför ville Dockteatern Tittut göra teater av Boj och den Arge?

Därför att det är en bra historia som har ett viktigt tema! Föreställningen är berättad helt ur barnets perspektiv. Många vuxna tycker att det här är jobbigt, blir nervösa och tror att det är svårt för barnen. Men barnen reagerar inte så. De som inte har någon egen erfarenhet av våld i familjen uppfattar att det är en spännande historia som berättas. De som själva har varit med om något liknande blir glada att uppleva att de inte är ensamma. All barnteater behöver inte vara gullig. Barn vill också bli berörda på alla sätt, precis som vi vuxna.

Är dockteater bra för att berätta om svåra ämnen?

Ja! Med dockor kan man skapa en distans till det obehagliga. En fördel är att man kan berätta mycket om en människas karaktär via dockans utseende. Boj, huvudpersonen som barnen ska identifiera sig med, är en realistisk och sympatisk docka. Mamman som far runt och försöker hålla ihop familjen har en kropp med mycket fladdrande tyg och dålig markkontakt. Pappan är en rock som ändrar karaktär efter sitt mycket ombytliga humör.

Vad händer i rummet mellan Boj och barnen i publiken?

Barnen går igenom olika faser. Först stojar och pratar de. När föreställningen börjar tystnar de och följer intresserat det som händer på scenen. När det börjar bli otäckt kryper de ihop på stolarna, trycker sig närmare varandra och tittar koncentrerat. När det dyker upp humoristiska partier i föreställningen slappnar barnen av en stund, och kan skratta och prata lite.

OM DOCKTEATERN TITTUT

Dockteatern Tittut är Sveriges äldsta teater för barn från två år och uppåt. Dockteatern Tittut grundades 1977 och har fram till idag spelat över 35 olika pjäser och gett nästan 15 000 föreställningar för ca 900 000 åskådare. Dockteatern Tittut har fått regeringens stora barn- och ungdomsteaterpris, Stockholms stads hederspris och Prix d'Assitej. Vid flera tillfällen har teaterns pjäser nominerats till teaterkritikernas val av årets bästa barnteaterpjäs. 2007 fick Dockteatern Tittut teaterkritikernas pris.

Boj och den Arge är ett samarbete mellan Riksteatern och Dockteatern Tittut.

www.dockteatern-tittut.com

OM BOKEN OCH FÖRFATTARNA

De norska bilderboksskaparna Gro Dahle och Svein Nyhus har skrivit pjäsens litterära förlaga *Den Arge* (*Sinna mann*, 2009). Paret har gjort sig kända för sina barnböcker som inte väjer för det svåra: *Snäll* (*Snill*, 2008) om Lussi som är så snäll och anpassad att hon försvinner in i försvinner in i väggen, *Roy* (2009) om sorgen efter en död hund och *God natt, natt* (2011) där berättarjaget säger god natt till solen och fåglarna, men också till det som sårar och till plågsamma tankar. Dahle och Nyhus har fått flera priser i Norge för sina böcker.

Bakgrunden till boken *Den arge* är en sann historia. En grupp barn som själva upplevt våld i familjen skrev brev till Norges kung Harald, som blev djupt berörd av deras berättelser och bjöd in dem till slottet. Kung Haralds budskap till barnen var enkelt: "Det är inte ert fel."

OM SAMTAL

Att samtala, diskutera och filosofera är ett sätt att formulera och pröva antaganden, reflektera över erfarenheter och kritiskt granska olika påståenden och förhållanden. Här presenterar vi några olika samtalsmetoder som kan användas efter föreställningen.

EN VÄV AV TECKEN – ETT SÄTT ATT SAMTALA OM EN FÖRESTÄLLNING

Om att gemensamt söka olika tecken i föreställningen och se deras betydelse

Vi kommer ihåg olika saker efter en föreställning och vi berörs på olika sätt av olika skeenden på scenen. Att tillsammans försöka beskriva och reflektera över vad som hände under en föreställning kan vara ett sätt att komma åt olika delar i pjäsen.

Att föra samtalet från en beskrivande nivå över en associativ nivå till en mer personlig nivå kan vara ett sätt att komma förbi mer svävande omdömen som ”bra” eller ”dåligt”. Nedan beskrivs hur ett samtal kan läggas upp.

MINNESRUNDA

I den första *beskrivande* fasen är tanken att eleverna i sina beskrivningar ska hålla sig så nära det som hände på scenen. Låt så många elever som möjligt bidra med olika delar fram till att hela pjäsen återberättas i klassen. En gemensam beskrivande minnesrunda blir på detta sätt en överenskommelse om vad som faktiskt hände på scenen.

Pröva frågor som:

- Minns du hur det började?
- Hur många var de på scenen?
- Hur såg de olika karaktärerna ut?
- Hur rörde de sig?
- Var de ensamma, var för sig, eller var de tillsammans?
- Hur slutade föreställningen?

Beskrivningen bidrar till att påminna varandra om händelser som först kanske inte förefallit så viktiga men som kan visa sig ha haft stor betydelse för hur eleverna uppfattade och upplevde pjäsen.

REFLEKTIONSRUNDA

En beskrivande del kan följas av frågor om hur eleverna *associerar* kring olika händelser i pjäsen. En första reflektionsrunda rör sig oftast om de associationer vi har gemensamt. Denna diskussion kan också handla om de delar man inte finner trovärdiga.

Pröva frågor som:

- Vad tänker du på i den scen du beskrev?
- Hur tänker de andra i gruppen om samma scen?

PERSONLIGA REFLEKTIONER

I den tredje nivån lyfter man fram mer personliga associationer, sådana eleverna kan vara ensamma om att ha.

Pröva frågor som:

- Kände du igen något av det som hände?
- Vad påminde de olika scenerna dig om?

OM STARKA KÄNSLOR PÅ TEATERN

Vuxna tycker om konst – böcker, filmer, TV-serier, teater – som inte alltid bara är rolig och spännande utan ibland också sorglig, smärtsam och känslomässigt berörande. Det gör barn också!

- Jag tycker att det var bra att morfar dog i pjäsen för då är det inre hela tiden så roligt utan nån gång tycker jag att det ska vara lite sorgligt så man kanske gråter lite.
- Den här pjäsen var bra för att den var så allvarlig och lite ledsam.
- Man blir både ledsen och tycker att det är vackert på samma gång.

Så låter det när man talar med barnpubliken. Och även under en till synes tuff och cool jargong finns en längtan efter att bli berörd – det har många teatersamtal visat genom åren! Visst finns det föreställningar som kan upplevas som skrämmande – men det är inte alltid som vi vuxna vet vad som upplevs som oroande. Barn har andra referensramar, de har ingen vuxenskuld eller tyngande nostalgi. Barn utgår från sina egna erfarenheter och det mesta som sker på scenen kan man tala om och diskutera. Att tala om det svåra kan ge tröst. Barn skapar ofta lyckliga slut är de behöver dem. Barn ser framåt, skapar nya bilder och diktar vidare. Och mycket sällan – eller aldrig – är teatern mer otäck än vad barnens verklighet kan vara!

Ur lärarhandledningen *Att öppna nya världar* av Karin Helander

OM BRIS

BRIS är en ideell, partipolitiskt och religiöst obunden organisation som bistår barn och ungdomar som far illa. BRIS är en länk mellan barn, vuxna och övriga samhället och arbetar utifrån ett barnperspektiv. Kärnan i BRIS verksamhet är BRIS 116 111, BRIS-mejlen och BRIS-chatten. Dit kan barn och ungdomar upp till 18 år anonymt och kostnadsfritt vända sig när de behöver stöd av en vuxen. På BRIS jobbar över 600 personer ideellt med att svara på BRIS-telefonen, chatten och mejlen. Anställda på BRIS utbildar alla volontärer i hur man samtalar med barn – så att alla som kontaktar BRIS blir bemötta på ett bra sätt.

Barnperspektivet.se är BRIS samlingsplats på nätet för vuxna. Där sprider BRIS kunskap om barns behov och rättigheter och stöttar vuxna i relationen med barn och stärker vuxna att agera om barn far illa.

FRÅGOR TILL BRIS

En elev berättar för mig om våld i hemmet – vad gör jag?

Om ett barn anförtror sig till dig är det för att barnet litar på dig. Du ska bara finnas där och lyssna på det barnet har att berätta. Det kan ta tid, du behöver nog lägga andra åtgärderna åt sidan ett tag. Oroa dig inte för att säga fel saker, fokusera i stället på berättelsen. Sedan tar du ansvar för det du fått höra. Det värsta som kan hända ett barn i den här situationen är att berätta för någon, och så händer inget.

Om barnet säger "Tala inte om det här för någon"?

Då måste du på en gång vara tydlig med att det inte fungerar så. Alla som arbetar med barn och unga har en skyldighet att anmäla till socialnämnden vid misstanke om att ett barn far illa.

Hur ska jag gå till väga när jag gör anmälan?

Varje skola ska ha en handlingsplan för detta, allt ska inte hänga på dig som ensam lärare. Men din anmälningsplikt kvarstår, oavsett om det finns en handlingsplan eller ej. Svenska skolors beredskap varierar – starkt positiva faktorer är om skolan har en engagerad rektor och god tillgång till skolkurator.

Om du vill ha information eller råd, vänd dig till socialtjänsten i din kommun.

Du är också välkommen att kontakta BRIS vuxentelefon om barn för stöd och vägledning: 077-150 50 50.

Karin Bergelv, enhetschef BRIS stödenhet

CREDLISTA

Manus: **SVEN WAGELIN-CHALLIS** efter boken "Den Arge" av
bilderboksskaparna **GRO DAHLE** och **SVEIN NYHUS**

Regissör: **SVEN WAGELIN-CHALLIS**

Dramaturg: **NINNA TERSMAN**

Dockspelare: **ANNIKA ARNELL** och **PER GRYTT**

Scenografi, kostym och dockor: **ANNIKA ARNELL** och **SANDRA PARMENT**

Kompositör: **LEIF HULTQUIST**

Producent Dockteatern Tittut: **ANNA LINDBERG** och **AGNETA ATTLING**

Uppdragsledare Riksteatern Barn&Unga: **BENGT ANDERSSON**

Producent Riksteatern: **ANN GUSTAFSSON**

Projektledare kommunikation Riksteatern: **KATRIN YLANDER**

Teknisk projektledare Riksteatern: **DANIEL OHLSON**

Scenmästare, turnéledare, teknisk samordnare: **MAGNUS STAGE LIND INGRAS**

Ljus: **CARINA JERNBERG**

Foto: **ANNA HUERTA**

**RIKSTEATERN – Scenkonst som sätter tankar och känslor i rörelse,
för alla överallt. Över 40.000 medlemmar skapar möjligheternas scen
och öppnar mötesplatser i hela Sverige.**

Riksteatern / 145 83 Norsborg

Tel: 08-531 991 00 / Fax: 08-531 830 12

info@riksteatern.se / riksteatern.se

RIKSTEATERN

